

WAARNEMINGEN AAN BROEDENDE DRAAIHALZEN 183

was, die zichtbaar grooter en sterker was dan de overige en van het door de ouden aangesleepte voedsel stellig het leeuwendeel wist te bemachtigen. Het doode jong was na een paar dagen verdwenen, werd althans niet meer gezien. Mogelijk was het kadavertje in ontbinding gegaan en had het den weëen stank veroorzaakt, die sindsdien in het nesthol was te bespeuren.

Aan de voeding der onverzadelijke jongen, van 's morgens vroeg tot 's avonds laat, deed het mannetje even ijverig mee als het vrouwtje. Bij het naderen of het verlaten van het nest volgden mannetje en wijfje vaste, onderling verschillende routes, van welke nimmer werd afgeweken. Blijkbaar hadden de beide vogels elk hun eigen gebied, waar ze voor zichzelf of voor hun jongen voedsel zochten.

Het mannetje bleek, naar thans gemakkelijk te zien was, vrij wat grooter dan het wijfje.

Tijdens de weken, die met het opkweken der jongen verliepen, gunden de ouden zich zelden den tijd om eens een oogenblik uit te rusten. In den regel vertrokken ze, na een bek vol voedsel te hebben aangebracht en na de uitwerpselen der nog zeer jeugdige kindertjes te hebben ingeslikt, onmiddellijk weer voor het halen van nieuwen voorraad.

Naderde, terwijl de oude vogel zich in het nesthol bevond, een mensch, dan gebeurde het, dat het dier den kop uit het vlieggat naar buiten stak en met aandacht de gedragingen van den bezoeker volgde. Wilde men voorkomen dat de vogel angstig wegvloog, dan diende men zich rustig en langzaam te bewegen, of nog beter: roerloos te blijven stilstaan. Weldra verdween de uitgestoken kop dan weer in de nestholte.

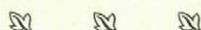
Zoolang de jongen nog kaal waren, bleken ze zeer gevoelig voor koude en drongen ze hun warmte-behoevende lichaampjes zoo stijf tegen elkander, dat de diertjes a.h.w. slechts één klompje vleesch uitmaakten, waar vijf kopjes aan lange, dunne nekjes uitstaken. Toen ze zich geleidelijk bevederden, werd de behoefte zich aan elkanders lichaam te verwarmen geringer.

Uitgezonderd de slagpennen, waren de veeren der jonge vogels buitengewoon donzig en zacht.

Op den avond van 15 Juli staken de jongen hun koppen nog uit het vlieggat naar buiten, doch in den vroegen ochtend van den volgenden dag waren ze de wijde wereld ingetrokken. De nestholte bleek verlaten te zijn.

Mogen ze voorjaar 1937 opnieuw den terugkeer van de lente komen verkondigen!

W. VAN HARENCARSPHEL.

HET WONDER VAN HYDROÛS.

„SCHUIT-OP-ANKER” ZONDER ANKER.

Ditmaal hoef ik wel niet te zeggen, wat deze foto eigenlijk verbeeldt: ieder echt natuur-liefhebber van den slootwaterkant kent toch wel den vluggen gast Hydroûs, den kleinen Hydrophilus, t. w. Hydroûs caraboides L.

En als ik U nu zeg, dat van die 22 torren, hier afgebeeld, er mij 18 hun nestje schonken en daarbij nog den sleutel van 't geheim boot-op-anker-zonder-anker; en als ik er dan nog bijvoeg, dat er in den poel waar ze vandaan komen, meer bijeen zaten dan ik in heel mijn leven gezien heb, dan zult ge mij ook ditmaal niet van wandalenwerk en noodelooze verwoesting beschuldigen. Vriend Eugène van den Hende van Hombeek, zoo geestdriftig dol op waterfauna als zijn professor zelf, bracht ze mij aan; en nooit zal ik de genoeglijke uren vergeten, die ze ons

beiden lieten beleven: denkt eens! niet alleen den scheepsbouwer op zijn scheepswerf aan 't werk verrassen, maar zijn eigenaardig brevet van zijn ankeren-zonder-anker mogen bemachtigen! — Wel, dat moet ik U wat breedvoerig vertellen. Een koppel ♀ en ♂ opeen zwemt flink

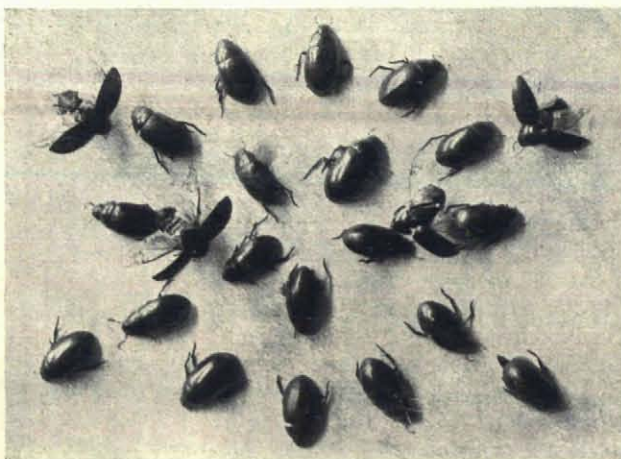

Foto Edward Denies Mechelen.

Fig. 1. De „Kleine Pikzwarte” (*Hydroüs caraboides*).

sel bezet. Prachtig, niet te verliezen kansje! Het mannetje grijp ik en zet het uit voorzorg alleen; het wijfje steekt het achterlijf in 't nestje en houdt de bladlappen met de 4 voorste pootjes vast, de 2 achterpootjes rusten op de huif van 't nestje. Nu eens zit ze diep erin, dan weer ver eruit; ze klopt soms als zenuwachtig met den linkervoorpoot, dan weer met den rechtervoorpoot. Soms steekt ze den kop plots *rekend* tot tegen de oppervlakte. Ai! ik moet 'n uur de klas in!.... Drommels nu is 't mastje, een fijn mastje af. Zoo gaat het maar al te dikwijls in 't professorenleven, jammer genoeg en daarmee heb ik alles niet gezien; ze legde zoo juist de „laatste hand” of liever den laatsten staart aan heur werk; flink afgewerkt staat het mastje tusschen de parallel liggende achterpooten te prijken.

Nu laat ik het ♂ erbij om te zien wat het doen zou: hij trekt er dadelijk op af en wel om eierroof, de leelijkheid! Het wijfje protesteert, maar niet heftig, en tot vechten komt het niet, *zij*

beschermt de deur, het mastje; en *hij* als 'n verachtelijk inbreker zit doodeenvoudig op zijn eentje aan den achterkant te knagen; dra begint het spinsel met witte stukken en brokken naar beneden te tuimelen; het wijfje duikt wel eens naar die witte vlokken en haalt ze als speelsch (of als verdrietig?) met de kaken omhoog. Ondertusschen gaat *hij* maar voort met trekken;

mijn bokaal rond; nu of nooit! nu moet ik het zien, en in de puntjes zien, al moest ik er heel den dag en heel den nacht bijzitten. Ik heb daar juist zoo'n stuk Beekpunge (*Verónica Beccabunga* L.) op wier waterwortels ik tientallen Hydra's, de Groene Zoetwaterpoliepjes, den lust mijner studenten, ontdekte; ik meen dát blad aan een der gevonden eierscheepjes te herkennen.

Een uur later begint het wijfje te spinnen, terwijl ♀ en ♂ opeen blijven; het wijfje heeft een los Beekpunge-blad geplooid, top en basis bijeengebracht en met een tiental glinsterende spinseldraden aaneengetrokken; binnen is het zoo gevormd hokje al geheel met fijn spinsel

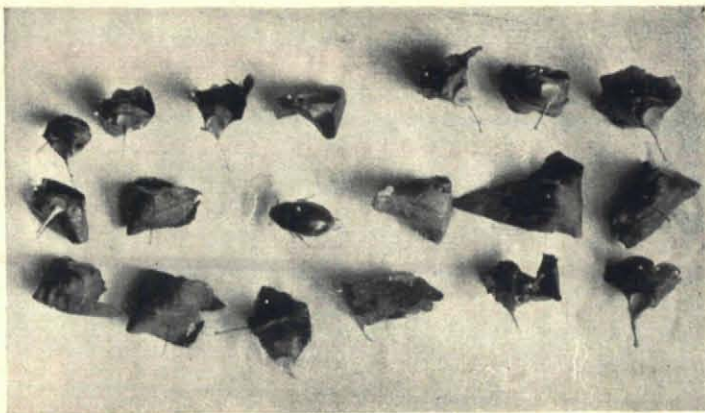

Foto Edward Denies Mechelen.

Fig. 2. De nestjes van de Kleine Pikzwarte.

HET WONDER VAN HYDROÛS ❧ ❧ ❧ ❧ ❧ ❧ 185

reeds heeft hij beide bladeinden v r vaneen weggewrongen, om beter aan de laatste eierlaag te kunnen; het mastje blijft echter ongeschonden tot het eindelijk omvalt. Zoo gulzig verslindt hij de laatste eitjes, dat het eiergeel aan z'n mondpalpen kleeft; de laatste spinselvlokken zijn op den bokaalbodern de 1 cm lange mestdraadjes der tor gaan vervoegen . . . en zoo eindigde het kunstig Hydro s-nestje door de vraatzucht van 't mannetje op . . . een mesthoop!

Gelukkig heb ik nog 18 *ongedeerde* nestjes; al w l dat ik er een heelen voorraad heb! Kijk nu! wat is dat! Wanneer ik mijn potlood op zoowat 1 cm afstand van 't eierschuitje houd, komt het waarachtig van zelf aangedreven en blijft er „zonder lus of touw” tegen gemeerd, zoodat ik het warempel over heel het watervlak kan meetrekken en zelfs als met een magneetje half uit het water heffen; daar nu! . . . Ze loopen ook naar elkander toe, die nestjes en blijven zoo ook in volle vrije natuur „zonder-anker” tegen waterplanten op anker liggen.

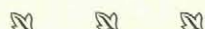
Het nestje bezit dus 'n eigenaardige aantrekkingskracht, iets als *adhaesie* volgens de wet van Young en van Pinel, ja! zoo'n soort capillare vloeivlaktrekkkracht tusschen twee voorwerpen *beide* droog, of *beide* vochtig, en dat bizonder effectief aan den breedvlakken voorsteven, met de vlakke vertikale plaat van 't mastje. Mooi gevonden, niet? flink gewerkt, dat gitzwart glimmend scheepsbouwertje met z'n verrassende, eigenaardige nesttechniek!

O die verrukkelijk interessante en schier eindeloos verscheiden wonderwereld der sloot-fauna! en wat is hij te beklagen de mensch die daar *niet* Goddankend van geniet.

Jos. BOLS,

oud-prof. Natuurl. Wetens. te Mechelen.

Lubbeek bij Leuven.

OCTOBER.

De eerste vorst is te verwachten in het midden van de maand, het voorlooptje van den winter. Dikwijls blijft dat voorlooptje weg, soms kan het onverwacht geweldig knipjen.

Ik herinner mij nog wel dat wij in 1907 op den warmen vijfden October zwommen aan het Texelsch strand, en dat we veertien dagen later verkleumden op den Brandaris. In Friesland reden ze toen schaatsen.

Meestal loopt die eerste vorst in een paar dagen af. De echt inlandsche planten trekken er zich weinig van aan. Maar de Dahlia's leggen het meteen af. De Oostindische Kers houdt zich wat taaier, maar bezwijkt toch bij een tweeden aanval. Aan den verlengden bloei van Groote en van Gewone Teunisbloem komt een eind. De Kleine Teunisbloem houdt het wat langer uit en de nabloei van de Toortsen kan nog voortduren tot in November.

Merkwaardig lijkt het, dat de Gentianen, die toch zulke echte zonnekinderen zijn nog in de kille October blijven bloeien, in het bijzonder het Bittere Gentiaantje van de natte duinvalleien. Ook de Anjers, zoowel de Heide-anjer als de Ruige Anjer blijven stoer bloeien.

In den regel nemen wij aan, dat de vorst het vallen van de bladeren bespoedigt. Wanneer evenwel vroeg in October flinke vorst intreedt, dan gebeurt het tegendeel. Het scheidingslaagje aan den voet van den bladsteel is dan nog niet gereed, de ontwikkeling ervan is vertraagd en het resultaat is, dat de bladeren veel langer aan de boomen blijven dan gewoonlijk. Vooral bij de eiken is dit verschijnsel goed waar te nemen.

Bij den bladerenval kunnen wij weer evenals bij het ontluiken in 't voorjaar, zeer groote tijdsverschillen constateeren bij een en dezelfde soort. Dat kan liggen aan de standplaats, maar ook aan individueele eigenschappen. De Kardinaalsmutsjes in Thijsses's Hof, een veertigtal onder verschillende omstandigheden, geven hieromtrent aardige dingen te zien, ook wat betreft het verkleuren der bladeren en het rijpen der vruchten. Daar is er een, die had op 6 November '35 nog al zijn vruchten gesloten, terwijl elders in den tuin sommige reeds al hun zaadjes kwijt